

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

40 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ & 110 ΧΡΟΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΙΜΒΡΙΟΥ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΟΥ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΙΜΒΡΙΑΚΗΣ ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Π. ΑΝΔΡΙΩΤΗ

Ίμβρος, 8/11/1906 - Θεσσαλονίκη, 29/9/1976

Πολλά έχουν γραφεί για τον αιμνηστο συμπατριώτη μας Νικόλαο Π. Ανδριώτη, «την δρυ της Ελληνικής Γλωσσολογίας» όπως χαρακτηριστικά τον είχε αποκαλέσει ο μεγάλος Πανεπιστημιακός Δάσκαλος Α. Ι. Θαβώρης μετά τον θάνατο του πρώτου. Και είναι λογικό άλλωστε αφού πρόκειται για μια από τις σημαντικότερες προσωπικότητες που δεσπόζει ακόμα, μέσω των έργων του, στο χώρο της ελληνικής Γλωσσολογίας. Καθηγητής Γλωσσολογίας και Πρύτανης του Αριστοτελείου Παν/μίου Θεσσαλονίκης με λαμπρές σπουδές στα Πανεπιστήμια της Αθήνας, της Βιέννης και του Βερολίνου, Πρόεδρος του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη & του Ιδρύματος Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Συντάκτης του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών, κ.λπ. Υπήρξε ακάματος μελετητής της γλώσσας και πολυγραφότατος με δεκάδες πρωτότυπες γλωσσολογικές μελέτες στο ενεργητικό του, πολλές από τις οποίες έθεσαν τις

---

*«Να αγαπάτε και να φυλάγετε σαν κόρη
οφθαλμού την ελληνική μας γλώσσα (...)
αυτή τη γλώσσα που έζησε και ζη τόσα χρόνια
από την αρχαία εποχή μέχρι σήμερα»*

N. Π. Ανδριώτης

βάσεις για την ανάπτυξη της γλωσσικής επιστήμης στην Ελλάδα και αποτελούν ακόμα και σήμερα -αρκετές δεκαετίες μετά τη συγγραφή τους και παρόλες τις ραγδαίες αλλαγές που έχουν συντελεστεί στη Γλωσσολογία και την πρόοδο στον χώρο της επιστήμης γενικότερα- σταθερή βάση αναφοράς για τους μελετητές της ελληνικής γλώσσας. Βιβλία του όπως τα «Ετυμολογικό Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής» (1951), «Ιστορία της ελληνικής γλώσσας» (1969), «Lexicon der Archaismen in Neugriechischen Dialekten» (Λεξικό των Αρχαϊσμών στις Νεοελληνικές Διαλέκτους) (1974) έχουν μελετηθεί και χρησιμοποιηθεί ευρύτατα στον χώρο της Γλωσσολογίας και η συγγραφή τους αποτελεί ασφαλώς άθλο για την εποχή στην οποία γράφηκαν. Ενδεικτικό εξάλλου αφενός της μεγάλης αξίας των μελετών του και αφετέρου του πολυγραφότατου χαρακτήρα του αποτελεί ο τόμος «Αντιχάρισμα στον Καθηγητή Νικόλαο Π. Ανδριώτη» (1976) που εκδόθηκε μετά τον θάνατό του από το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη) και περιέχει ανατύπωση 88 εργασιών του.

Μεταξύ των γλωσσολογικών ενδιαφερόντων του δεν θα μπορούσε ασφαλώς να απουσιάζει το γλωσσικό ιδίωμα της ιδιαίτερης πατρίδας του, της Ίμβρου. Άλλωστε, ο Ν. Ανδριώτης, καθώς ήταν ο πρώτος που αντιλήφθηκε τη μεγάλη αξία που έχει η διάσωση και μελέτη της ιμβριακής ντοπιολαλιάς, επιχείρησε να

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

40 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ & 110 ΧΡΟΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΙΜΒΡΙΟΥ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΟΥ

μελετήσει γλωσσολογικά πτυχές του Ιμβριακού Ιδιώματος θέτοντας τις βάσεις για την περαιτέρω επιστημονική του προσέγγιση. Έτσι, με αφορμή τη συμπλήρωση 110 χρόνων από τη γέννησή του και 40 από τον θάνατό του, θα σταχυολογήσουμε από το σύνολο της πολυσχιδούς εργογραφίας του τις μελέτες εκείνες που αφορούν το γλωσσικό ιδίωμα της Ίμβρου, τις οποίες και θα επιχειρήσουμε να παρουσιάσουμε εν συντομία στα 4 τεύχη του περιοδικού κατά το έτος 2016 χάριν «πνευματικού μνημοσύνου» για τον μεγάλο αυτό Ίμβριο Γλωσσολόγο.

Οι Αρχαϊσμοί του Γλωσσικού Ιδιώματος της Ίμβρου

1.1. Εισαγωγή

Πρόκειται για μια σύντομη, δισέλιδη μελέτη την οποία ο Ν. Ανδριώτης εκπόνησε και δημοσίευσε στο διπλό τεύχος (30-31) του μηνιαίου εγκυκλοπαιδικού περιοδικού ΙΜΒΡΟΣ τον Νοέμβριο-Δεκέμβριο 1949 προκειμένου να εξετάσει και να παρουσιάσει τα κυριότερα αρχαϊκά-αρχαιοελληνικά στοιχεία που επιβιώνουν στο Ιμβριακό Ιδίωμα σε σύγκριση με τη Νεοελληνική Κοινή.

1.2. Παρουσίαση

Αρχικά, ο Ν. Ανδριώτης διαπιστώνει, χάριν εισαγωγής, τον αξιοσημείωτα συντηρητικό χαρακτήρα του ιδιώματος αναφέροντας χαρακτηριστικά τα εξής:

«Το γλωσσικό ιδίωμα της Ίμβρου, παρ' όλες τις αλλοιώσεις που έχει υποστή με το πέρασμα των αιώνων, παρουσιάζει όχι μόνο καθαρότητα ελληνική, που είναι γνώρισμα όλων των νησιωτικών ιδιωμάτων, τα οποία έμειναν απρόσιτα σε βαθιές ξένες επιδράσεις, αλλά και αξιοπρόσεχτη συντηρητικότητα, όταν συγκριθεί

με την κοινή Νεοελληνική» (Ανδριώτης 1949: 117).

Εξάλλου, πριν περάσει στο κύριο μέρος της παρουσίασης των αρχαϊσμών, κάνει λόγο για την έρευνα που είχε ο ίδιος -προ 20ετίας- πραγματοποιήσει για τα φωνητικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά του ιδιώματος της Ίμβρου με αφορμή τη διδακτορική του διατριβή («πραγματεία» όπως την χαρακτηρίζει) προαναγγέλλοντας παράλληλα τη μελέτη του που θα ακολουθήσει για τα Σύνθετα. Στη συνέχεια ο Ν. Ανδριώτης παρουσιάζει τα αρχαιοελληνικά στοιχεία του Ιμβριακού Ιδιώματος αφού τα διακρίνει σε Γραμματικά και Λεξιλογικά.

Συγκεκριμένα, σε ότι αφορά τα αρχαϊκά στοιχεία που έχουν διατηρηθεί σε γραμματικό-μορφολογικό επίπεδο, αυτά διακρίνονται περαιτέρω σε 7 υποκατηγορίες ως εξής: 4 περιπτώσεις ρημάτων, 1 επιρρηματος, 1 υποκοριστικών καταλήξεων και 1 διατήρησης του (αρχαιοελληνικού) γένους σε ουσιαστικά. Παράλληλα, γίνεται αναφορά σε 7 παραγωγικά επιθήματα που έχουν διατηρηθεί από την Αρχαία Ελληνική. Τέλος, χρησιμοποιείται αντιπροσωπευτικός αριθμός (88 συνολικά) ιμβριακών λέξεων που χρησιμοποιούνται για την παραδειγματική στήριξη των αντίστοιχων γραμματικών φαινομένων (Ανδριώτης 1949: 117-118).

Μετά την ολοκλήρωση της ενότητας των Γραμματικών στοιχείων που έχουν διατηρηθεί στο Ιμβριακό Ιδίωμα, ο Ν. Ανδριώτης παραθέτει κατ' αλφαβητική σειρά έναν κατάλογο 224 συνολικά ιμβριακών λέξεων (χωρισμένων σε ουσιαστικά, επίθετα και ρήματα), οι οποίες έλκουν την προέλευσή τους στην Αρχαία Ελληνική ως εξής: η κάθε ιμβριακή λέξη παρατίθεται με έντονους γραφικούς χαρακτήρες (bold) και δίπλα της ακολουθεί ο αντίστοιχος αρχαιοελληνικός της πρόγονος, ενώ η σημασία που αυτή έχει στο Ιμβρια-

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

40 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ & 110 ΧΡΟΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΙΜΒΡΙΟΥ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΟΥ

κό Ιδίωμα παρατίθεται στη συνέχεια μόνο στις περιπτώσεις που κρίνεται αναγκαίο και μάλιστα εφόσον είναι διαφορετική από εκείνη της Αρχαίας Ελληνικής. Αναλυτικότερα, ο αριθμός των ιμβριακών λέξεων που καταγράφεται σε καθεμιά από τις 3 παραπάνω γραμματικές κατηγορίες με παράθεση αντίστοιχων παραδειγμάτων είναι ο εξής:

Ουσιαστικά: 131 (π.χ.: αβός'κου < βούσυκον, γαστέρα < γαστήρ, θύρα < θύρα, κ'νάχουσ' < κυνάγχωσις, λουμάκ' < λειμάκιον, παραγούδ'μα < παροδήγημα, ύλαμμους < ύλη + άμμος)

Επίθετα: 74 (π.χ.: < αλόρτους < ολόρθος, αχτράπ'λους < ευτράπελος, μουνότριους < μονόθυρος, μιλίχλουρους < μελίχλωρος, κ.λπ.)

Ρήματα: 19 (π.χ.: αγκαλώ < εγκαλώ, απ'κάζου < απεικάζω, βδιάζ' < ευδιάζει, ζ'ντλίσσου < συντυλίσσω, καλύβου < καλύπτω, κ.λπ.) (Ανδριώτης 1949: 118-119).

1.3. Σχολιασμός

Πρόκειται για μια ιδιαίτερα σημαντική μελέτη, η οποία, παρόλο το μικρό της μέγεθος, είναι απαραίτητη σε οποιονδήποτε ασχολείται με θέματα που άπτονται της Ιστορικής Γλωσσολογίας αναφορικά με το Ιμβριακό Ιδίωμα αλλά και γενικότερα με τα βόρεια νεοελληνικά ιδιώματα. Πρόκειται για ένα άρθρο που μαρτυρεί την τεράστια αξία που έχει η μεστή, περιεκτική και λακωνική έκφραση στον επιστημονικό-ερευνητικό λόγο του οποίου η αξία δεν σχετίζεται κατ' ανάγκη με τη μεγάλη έκταση και την αναλυτική έκφραση. Ο Ν. Ανδριώτης, ίσως αισθανόμενος την ανάγκη αυτοπεριορισμού του άρθρου του λόγω της μη καθαρής επιστημονικής φύσεως του περιοδικού ΙΜΒΡΟΣ στο οποίο δημοσιεύθηκε, κατόρθωσε με επιτυχία να παρουσιάσει ένα αμιγώς επιστημονικό

μελέτημα για ένα αρκετά εξειδικευμένο γλωσσολογικό θέμα, αυτού των αρχαϊσμών σε μια διαλεκτική ποικιλία, όπως αυτή της Ίμβρου, με τρόπο εύληπτο και υποδειγματικό. Για τον λόγο αυτό, θεωρούμε ότι απέφυγε την παράθεση γλωσσολογικών παραπομπών που είναι απαραίτητες σε μια επιστημονική μονογραφία ενώ παράλληλα περιορίστηκε στην απλή παράθεση των 224 ιμβριακών λέξεων αρχαιοελληνικής προέλευσης συνοδευόμενες από την αντίστοιχη αρχαιοελληνική λέξη-πρόγονο χωρίς να επιχειρεί την χρήση αυτών σε παραδειγματικές φράσεις.

Εξάλλου, το μέγεθος του ιστορικοσυγκριτικού γλωσσολογικού του οπλισμού, η επιστημονική του διαίσθηση και το ετυμολογικό του μεράκι και ταλέντο (τα οποία άλλωστε θα λάβουν σάρκα και οστά 2 μόλις χρόνια μετά, με την έκδοση του «Ετυμολογικού Λεξικού της Κοινής Νεοελληνικής») διαφαίνονται με τον καλύτερο τρόπο στις -κατά τη συντριπτική τους πλειοψηφία- εύστοχες ετυμολογήσεις του, αν αναλογιστεί κανείς τον ακανθώδη και πολυδαίδαλο τομέα της Ετυμολογίας και μάλιστα όταν πρόκειται να εφαρμοστεί στον χώρο της Διαλεκτολογίας. Τέλος, το σύνολο σχεδόν των αναφερθέντων-ετυμολογηθέντων λέξεων χαρακτηρίζεται ως άμεσης αρχαιοελληνικής προέλευσης εκτός από συγκεκριμένες εξαιρέσεις οι οποίες δεν απαντούν αυτούσιες στην Αρχαία Ελληνική αλλά προέρχονται (έμμεσα) από άλλες αρχαιοελληνικές λέξεις (π.χ.: γιουμός 'σκουριά' < αρχ. ιώ-ω 'σκουριάζω', χαβώνου 'περνώ χαλινάρι' < αρχ. χάβος 'χαλινάρι', τυφλίτ'ς 'είδος φιδιού' < αρχ. τυφλός, κ.λπ).

Ξενοφών Τζαβάρας
Δρ. Γλωσσολογίας

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

40 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ & 110 ΧΡΟΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΙΜΒΡΙΟΥ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΟΥ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΙΜΒΡΙΑΚΗΣ ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Π. ΑΝΔΡΙΩΤΗ

Μέρος Β'

(συνέχεια από το προηγούμενο)

Με τον καθηγητή Κωνσταντίνο Άμαντο

Περί του Γλωσσικού Ιδιώματος της Ίμβρου

2.1. Εισαγωγή

Εχωριστή ασφαλώς θέση και πρώτη χρονικά μεταξύ των επιστημονικών μελετών που έχει εκπονήσει ο Ν. Ανδριώτης σχετικά με το γλωσσικό ιδίωμα της Ίμβρου, κατέχει η τιτλοφορούμενη ως «Περί του γλωσσικού ιδιώματος της Ίμβρου». Πέραν της αναμφισβήτητης επιστημονικής-γλωσσολογικής αξίας που έχει, εκείνο που τη διακρίνει από τις υπόλοιπες (ιμβριακές και μη) εργασίες του είναι η ιδιότητά της ως Διδακτορική Διατριβή.

Η 42σέλιδη αυτή διατριβή του Ανδριώτη δημοσιεύθηκε το 1930 στο τεύχος 42 του γνωστού επιστημονικού φιλολογικού περιοδικού «Αθηνά» (σελ. 146-187) ενώ αναδημοσιεύθηκε (φωτογραφικά) ως αυτοτελής μελέτη 66 χρόνια αργότερα (1996) από

«Το γλωσσικό ιδίωμα της Ίμβρου [...] παρουσιάζει όχι μόνο καθαρότητα ελληνική [...] αλλά και αξιοπρόσεχτη συντηρητικότητα, όταν συγκριθεί με την κοινή Νεοελληνική»

Ν. Π. Ανδριώτης

τις Εκδόσεις «Ελεύθερη Σκέψις» στο πλαίσιο της σειράς «Αρχείο Ιστορικών Λόγων» (σελ. 4-45).

Όπως μπορεί να αντιληφθεί κανείς, μια αναλυτική παρουσίαση του παραπάνω έργου είναι αδύνατο να πραγματοποιηθεί στα στενά όρια του αφιερώματος που επιχειρούμε αναφορικά με το σύνολο της ιμβριακής εργογραφίας του Ν. Ανδριώτη λόγω αφενός της έκτασης και αφετέρου του πολυσχιδούς χαρακτήρα της διατριβής του. Για τον λόγο αυτό θεωρούμε προσφορότερη την περιληπτική προσέγγιση και κριτική του από τη στιγμή μάλιστα που στα τεύχη 130 & 131 του περιοδικού «Ίμβριώτικα» της Ιμβριακής Ένωσης Μακεδονίας-Θράκης βρίσκεται δημοσιευμένη η παρουσίαση της εν λόγω διδακτορικής διατριβής σε πιο αναλυτική μορφή.

2.2. Παρουσίαση

Αφού διαπιστώσει τις δυσκολίες που αντιμετώπισε κατά την εκπόνηση της διατριβής του λόγω έλλειψης αξιόπιστων πηγών, γεγονός που τον οδήγησε στην προσωπική συλλογή υλικού, ο Ν. Ανδριώτης χωρίζει τη μελέτη του σε 2 βασικές ενότητες, στο «Φωνητικόν» και το «Τυπικόν». Στην α' ενότητα περιγράφονται τα κυριότερα χαρακτηριστικά του φωνητικού-φωνολογικού επιπέδου του Ιμβριακού Ιδιώματος με αναφορά πλήθους παραδειγμάτων ιμβριακών λέξεων. Συγκεκριμένα, αφιερώνονται περίπου 8 σελίδες για την εξέταση των Φωνηέντων (Ανάπτυξη, Αλλοίωση, Έκπτωση και Συναλοιφή) (148-155) και 9 σελίδες για εκείνη των Συμφώνων (Αλλοίωση, Αποβολή, Ανάπτυξης και Αντιμετάθε-

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

40 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ & 110 ΧΡΟΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΙΜΒΡΙΟΥ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΟΥ

Ο Ν. Ανδριώτης με τους συναδέλφους του:
Καψωμένο, Κριαρά, Πολίτη, Κακριδή και φοιτήτριες
(Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης 13/11/1951)

ση) (155-163). Το α' μέρος ολοκληρώνεται με την αναφορά σε κάποιες τονικές διαφορές που εμφανίζει το Ιμβριακό Ιδίωμα σε σχέση με τη Νεοελληνική Κοινή, υπό τον τίτλο «μετακίνηση τόνου» (163-164).

Στη β' ενότητα με τίτλο «Τυπικόν» γίνεται παρουσίαση ορισμένων χαρακτηριστικών του μορφολογικού επιπέδου του γλωσσικού ιδιώματος της Ίμβρου. Συγκεκριμένα, σε πρώτο επίπεδο εξετάζεται καθεμιά από τις γραμματικές κατηγορίες («μέρη του λόγου») (Άρθρο, Ουσιαστικό, Επίθετα, Προθέσεις, Αντωνυμίες, Επιρρήματα, Σύνδεσμοι, Επιφωνήματα, Ρήματα) με αναφορά στις κυριότερες διαφορές που εντοπίζονται εν συγκρίσει με τη Νεοελληνική Κοινή (164-180). Η ενότητα ολοκληρώνεται με τη μελέτη μορφολογικών φαινομένων που σχετίζονται με την «Παραγωγή» και συγκεκριμένα αυτή της επιθηματοποίησης (χρήσης παραγωγικών καταλήξεων) (180-184) με ιδιαίτερη έμφαση στο παραγωγικό φαινόμενο του Υποκορισμού και της Μεγέθυνσης (185-187).

2.3. Σχολιασμός

Η παρουσίασθείσα διδακτορική διατριβή του Ν. Ανδριώτη εκπονήθηκε, όπως αναφέραμε, πριν 80 περίπου χρόνια, όταν η επιστήμη της Γλωσσολογίας στην Ελλάδα βρισκόταν κυριολεκτικά «στα σπάργανα». Αυτό είχε ως φυσική συνέπεια την απουσία επαρκώς θεμελιωμένου θεωρητικού και

μεθοδολογικού πλαισίου αναφοράς γεγονός που, σε συνδυασμό με τη διαπιστωθείσα και από τον ίδιο τον Ανδριώτη έλλειψη σχετικής βιβλιογραφίας και ικανοποιητικού γλωσσικού υλικού από την Ίμβρο, καθιστά την ερευνητική του προσπάθεια εξαιρετικά δυσχερή. Για τον λόγο αυτό, θεωρούμε ότι θα ήταν άστοχη και άδικη η προσπάθεια άσκησης εξονυχιστικής κριτικής σε ένα έργο όπως αυτό, στηριζόμενοι στις αρχές της Νεότερης Γλωσσολογίας, η οποία αναπτύχθηκε επαρκώς κατά τα τελευταία χρόνια.

Η ιστορικοσυγκριτικά προσανατολισμένη αυτή διατριβή επέχει κυρίως θέση πρωτογενούς πηγής ιμβριακού διαλεκτικού υλικού λόγω της πληθώρας των ιμβριακών λεξικών τύπων που χρησιμοποιούνται για την απαραίτητη παραδειγματική στήριξη της παρουσίασης των γλωσσικών φαινομένων και μπορεί να λειτουργήσει ως βάση για την εξονυχιστικότερη προσέγγιση διαφόρων πτυχών του Ιμβριακού Ιδιώματος.

Το σημαντικότερο ωστόσο χαρακτηριστικό της διδακτορικής διατριβής του Ν. Ανδριώτη αναφορικά με το γλωσσικό ιδίωμα της Ίμβρου έγκειται στο γεγονός ότι αποτέλεσε την πρώτη καθαρά επιστημονική-γλωσσολογική προσπάθεια προσέγγισης-μελέτης αυτού και λειτούργησε από κοινού με τις υπόλοιπες 3 μελέτες του Ανδριώτη ως σταθερή βάση αναφοράς για τη μελλοντική αναλυτικότερη προσέγγιση του Ιμβριακού Ιδιώματος.

Ξενοφών Τζαβάρας
Δρ. Γλωσσολογίας

<https://www.facebook.com/imvriako.lexico>

Οι φωτογραφίες προέρχονται από το αρχείο του Μάκη Μπουτάρη τον οποίο ευχαριστούμε για την ευγενική τους παραχώρηση. Παράλληλα, οι συγκεκριμένες φωτογραφίες είχαν δημοσιευθεί και στο τεύχος 45 (1997) του περιοδικού ΙΜΒΡΟΣ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

40 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ & 110 ΧΡΟΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΙΜΒΡΙΟΥ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΟΥ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΙΜΒΡΙΑΚΗΣ ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Π. ΑΝΔΡΙΩΤΗ

Μέρος Γ'

(συνέχεια από το προηγούμενο)

Ο Ν. Ανδριώτης με τον αδελφό του Κων/νο ως οικότροφοι
στο Γαλάτσι Ρουμανίας

«Το γλωσσικό ιδίωμα της Ίμβρου [...] παρουσιάζει όχι μόνο καθαρότητα ελληνική [...] αλλά και αξιοπρόσεχτη συντηρητικότητα, όταν συγκριθεί με την κοινή Νεοελληνική»

Ν. Π. Ανδριώτης 1949

διδασκαρική του διατριβή «Περί του γλωσσικού ιδιώματος της Ίμβρου» δηλώνοντας την πρόθεσή του να συμπληρώσει – τρόπον τινά – την περιληπτική παρουσίαση των σημαντικότερων γνωρισμάτων του Ίμβριακού Ιδιώματος μέσω της μελλοντικής μελέτης της γλωσσικής διαδικασίας της σύνθεσης (και του γλωσσικού επιπέδου της σύνταξης). Μια 'επιστημονική υπόσχεση' που δεν λησμόνησε αλλά κατόρθωσε να υλοποιήσει 25 χρόνια αργότερα με τη δημοσίευση της 45σέλιδης μονογραφίας του με τίτλο «Τα σύνθετα του γλωσσικού ιδιώματος της Ίμβρου» στον 20^ο τόμο του επιστημονικού περιοδικού «Αρχείον του Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θησαυρού» (1955).

Τα Σύνθετα του Γλωσσικού Ιδιώματος της Ίμβρου¹

3.1. Εισαγωγή

«Περί των εν συνθέσει και συντάξει αξίων παρατηρήσεως φαινομένων, άτινα υπολείπονται προς εξέτασιν, γενήσεται εν άλλη τινί ευκαιρία ο προσήκων λόγος» (Ανδριώτης 1930: 187). Με τη φράση αυτή ο Ν. Ανδριώτης ολοκληρώνει τη

3.2. Παρουσίαση

Στο πλαίσιο αυτής παραθέτει 1.198 «σύνθετες» λέξεις² τις οποίες διακρίνει σε 12 συνολικά ενότητες με κριτήριο τη γραμματική κατηγορία (το μέρος του λόγου) καθενός από τα 2 συνθετικά εκάστης λέξεως. Ακολουθως, στο εσωτερικό της κάθε κατηγορίας, παρατίθενται αντιστοιχοί σύνθετοι λεξικοί τύποι κατ' αλφαβητική σειρά με τη σημασία τους στη Νεοελληνική Κοινή.

1. Η μορφολογική διαδικασία της Σύνθεσης του Ίμβριακού Ιδιώματος έχει μελετηθεί από τον γράφοντα τόσο σε ξεχωριστή ενότητα της διδακτορικής διατριβής μας *Το Μορφολογικό Σύστημα του Ίμβριακού Ιδιώματος* που αποτελεί τη βάση του υπό έκδοση ομώνυμου βιβλίου μας, όσο και σε σύγκριση με το συγγενές γλωσσικό ιδίωμα της Λήμνου, με μορφή επιστημονικής ανακοίνωσης υπό τον τίτλο *Περιγραφή του Μορφολογικού Συστήματος της Σύνθεσης στα Γλωσσικά Ιδιώματα της Ίμβρου και της Λήμνου* με την οποία συμμετείχαμε στο 6^ο Διεθνές Συνέδριο Νεοελληνικών Διαλέκτων και Γλωσσικής Θεωρίας που πραγματοποιήθηκε στο Παν/μιο Πατρών (25-28/9/2014). Ολόκληρη η ανακοίνωση είναι δημοσιευμένη στην ηλεκτρονική πλατφόρμα <http://mgdlt.lis.upatras.gr/index.php/mgdlt/article/view/2687/2916>.

2. Όπως θα δούμε, ο Ν. Ανδριώτης, ακολουθώντας τα διδάγματα της Παραδοσιακής Γλωσσολογίας, αντιμετωπίζει τους μη απλούς λεξικούς τύπους που αποτελούνται από μία πρόθεση ως α' συνθετικό, ως σύνθετους – σε αντίθεση με τα διδάγματα της Σύγχρονης Γλωσσολογίας κατά τα οποία αυτοί θεωρούνται προθηματικοί παράγωγοι.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

40 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ & 110 ΧΡΟΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΙΜΒΡΙΟΥ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΟΥ

Βράβευση του Ν. Ανδριώτη
από τον Μακάριο στην Κύπρο

Αναλυτικότερα, αυτές είναι κατά σειρά οι εξής:

1. Ουσιαστικό + Ουσιαστικό
(Ανδριώτης 1955: 226-240): 409 λέξεις
π.χ.: *αβατόσφ'να, κουλουκ'θόπ'τα, σ'ταρουκούκκ'.*
2. Ουσιαστικό + Επίθετο
(Ανδριώτης 1955: 240): 4 λέξεις
π.χ.: *κ'λιάρφανους, σουγλουμυτιρός, χαρακουπράσ'νους, χιντρουπέτσ'λους*
3. Επίθετο + Ουσιαστικό
(Ανδριώτης 1955: 240-247): 179 λέξεις
π.χ.: *βριχτουκούκκια, αψ'λουμύτ'ς, σιρνουκλάδ'*
4. Επίθετο + Επίθετο
(Ανδριώτης 1955: 247): 14 λέξεις
π.χ.: *κουντουπατσός, μ'σουκούτ'λους, ζ'γανουπιταχτός*
5. Επίρρημα + Επίρρημα / Ουσιαστικό
(Ανδριώτης 1955: 247-248): 17 λέξεις
π.χ.: *αζάβουρου, σουπάτ', χαμουλούλ'δου*

6. Ουσιαστικό + Ρήμα / Ρηματικό Θέμα
(Ανδριώτης 1955: 248-253): 136 λέξεις
π.χ.: *αλιβρουγυρίζου, νυπνουφάς, στομουδένου*

7. Επίθετο / Επίρρημα + Ρήμα /
Ρηματικό Επίθετο (Ανδριώτης 1955: 253-256):
52 λέξεις π.χ.: *αργουβλαστώνου, θουλουπλέγου, καλουπιασού*

8. Ρήμα / Ρηματικό Επίθετο + Ουσιαστικό
(Ανδριώτης 1955: 256-257): 35 λέξεις
π.χ.: *αλλουξουκιριά, χ'νόκατα, φ'σκουδιντριά*

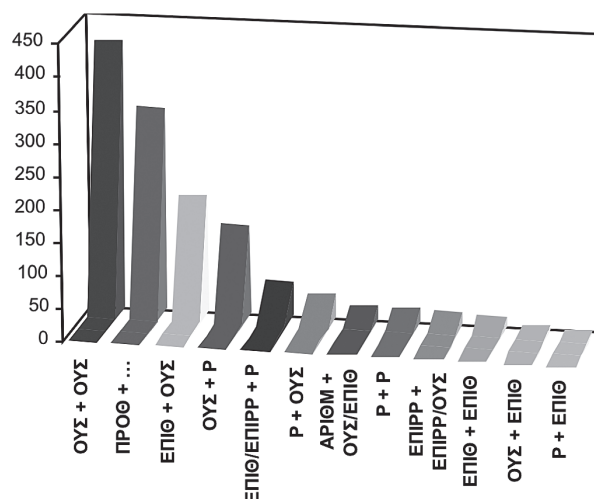
9. Ρήμα + Επίθετο
(Ανδριώτης 1955: 257): 1 λέξη (*μυσίκαλους*)

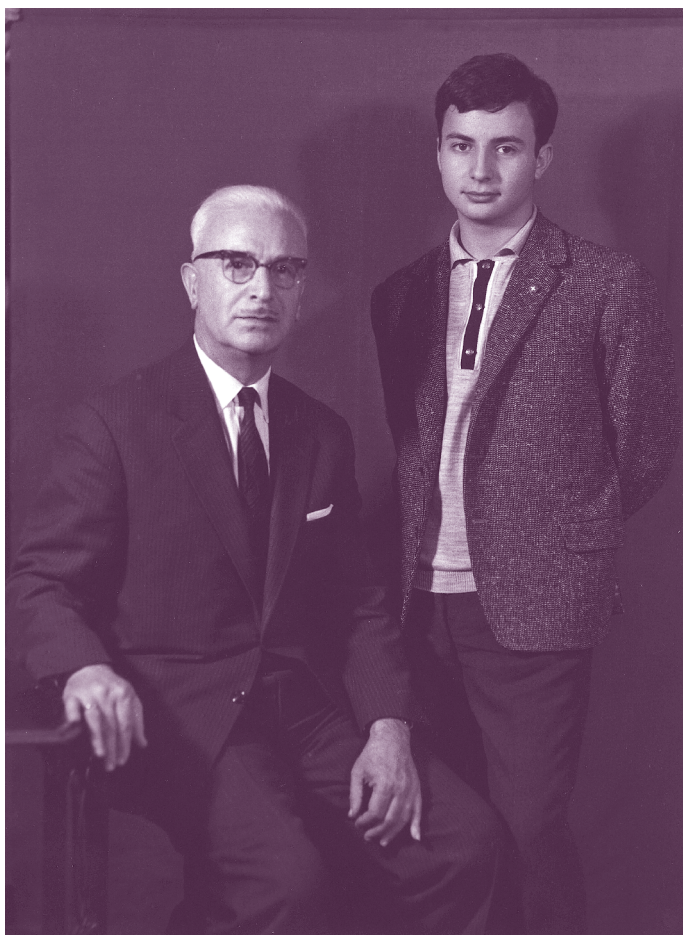
10. Ρήμα + Ρήμα / Ρηματικό Παράγωγο
(Ανδριώτης 1955: 257): 20 λέξεις
π.χ.: *μαγειρουκινώνου, ματσιακόφτου, σκαλουρουμνώ*

11. Αριθμητικό + Ουσιαστικό / Επίθετο
(Ανδριώτης 1955: 258): 21 λέξεις
π.χ.: *δ'γών'δου, δίλαμπρου, ιφτάγλουσους*

12. Πρόθεση (ως α' συνθετικό)
(Ανδριώτης 1955: 258-270): 310 λέξεις
π.χ.: *ανιλνώ, πιθαμάζου, ξαγυρ'κός*

Οι 12 ενότητες στις οποίες απαντούν οι συνολικά 1.198 σύνθετες ιμβριακές λέξεις, ως προς το πλήθος αυτών, μπορούν να αποτυπωθούν με το παρακάτω συγκεντρωτικό διάγραμμα ως εξής:

Ο Ν. Ανδριώτης με το γιο του Παντελή

3.3. Σχολιασμός

Βασικός στόχος της εργασίας του Ν. Ανδριώτη δεν ήταν η παρουσίαση κάποιας γλωσσικής θεωρίας αναφορικά με τη σύνθεση στο Ιμβριακό Ιδιώμα ούτε η μελέτη της γλωσσικής αυτής διαδικασίας με βάση κάποιο συγκεκριμένο θεωρητικό πλαίσιο. Για τον λόγο αυτό, μοναδικός άξονας που συνέχει το έργο του είναι η περιγραφική αποτύπωση των συνθέτων του Ιμβριακού Ιδιώματος με την πληρέστερη δυνατή – ποσοτικά – παραδειγματική στήριξη (και μάλιστα υπό το πρίσμα της γραμματικής κατηγορίας των 2 συνθετικών).

Υπό το πρίσμα αυτό ερμηνεύεται, πιστεύουμε, επαρκώς και δικαιολογείται η απουσία οποιασδήποτε αναφοράς είτε στο είδος των συνθέτων (π.χ.:

παρατακτικά: υποτακτικά, ρηματικά, κ.λπ.) είτε στη σχέση μεταξύ των 2 συστατικών (συνθετικών) τους και τον προσδιορισμό του θεωρούμενου «κέντρου» (κεφαλής/head) της διαδικασίας της σύνθεσης (π.χ.: ενδοκεντρικά: εξωκεντρικά) είτε στον τρόπο της μεταξύ τους σύνδεσης (παρουσία: απουσία, είδος συνδετικού φωνήεντος) είτε τέλος στην οριοθέτηση του φαινομένου της σύνθεσης με βάση σαφή, συγκεκριμένα και επιστημονικά γλωσσικά κριτήρια. Αυτό έχει ως λογική συνέπεια να περιληφθούν στη μελέτη λεξικοί τύποι οι οποίοι με αυστηρά γλωσσολογικά κριτήρια αποτελούν προϊόντα της μορφολογικής διαδικασίας της Παραγωγής (π.χ.: οι «σύνθετες» λέξεις με α' συνθετικό προθέσεις θα ήταν προτιμότερο να θεωρηθούν ως προθηματικά παράγωγα, π.χ. *προυμπούκ'*) ενώ παράλληλα ορισμένες λέξεις που αποτέλεσαν προϊόντα σύνθεσης σε παλαιότερη χρονική φάση της γλώσσας (π.χ. Αρχαία Ελληνική) θα ήταν μεθοδολογικά προτιμότερο να μην συμπεριληφθούν.

Ωστόσο, «*Τα σύνθετα του γλωσσικού ιδιώματος της Ίμβρου*» του Ν. Ανδριώτη παρά τις, δικαιολογημένες όπως προείπαμε και μάλλον αναμενόμενες λόγω του χρόνου πραγματοποίησης της μελέτης και του ως εκ τούτου παραδοσιακού προσανατολισμού της Γλωσσικής Επιστήμης εκείνης της περιόδου, προαναφερθείσες ελλείψεις, είναι ένα σημαντικό έργο και απαραίτητη διαχρονική πηγή για τον μελετητή όχι μόνο της γλωσσικής διαδικασίας της σύνθεσης αλλά και του μορφολογικού συστήματος του Ιμβριακού Ιδιώματος γενικότερα.

Ξενοφών Τζαβάρας

Δρ. Γλωσσολογίας

<https://www.facebook.com/imvriako.lexico>

.....
Οι φωτογραφίες προέρχονται από το αρχείο του Μάκη Μπουτάρτα τον οποίο ευχαριστούμε για την ευγενική τους παραχώρηση.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

40 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ & 110 ΧΡΟΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΙΜΒΡΙΟΥ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΟΥ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΙΜΒΡΙΑΚΗΣ ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Π. ΑΝΔΡΙΩΤΗ

Μέρος Δ΄

(συνέχεια από το προηγούμενο)

«Βασικός συνεκτικός δεσμός & αποφασιστικός παράγοντας της ιστορικής πορείας του ελληνικού έθνους στάθηκε η γλωσσική του ιδιομορφία, η γλώσσα του»

Ν. Π. Ανδριώτης, «Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας»

Μεσαιωνικά στοιχεία του γλωσσικού ιδιώματος της Ίμβρου

4.1. Εισαγωγή

Το «κύκνειο άσμα» των μελετών του Ν. Ανδριώτη αναφορικά με το Ιμβριακό Ιδίωμα (ίσως και γενικότερα) δημοσιεύθηκε στον 12^ο τόμο της Επιστημονικής Επετηρίδος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1973 (3 μόλις χρόνια πριν τον θάνατό του) υπό τον τίτλο «Μεσαιωνικά στοιχεία του γλωσσικού ιδιώματος της Ίμβρου». Όπως δηλώνεται σαφώς και από τον τίτλο, πρόκειται για μια επιστημονική μονογραφία στις 12 σελίδες (509-520) της οποίας παρουσιάζονται λέξεις του γλωσσικού ιδιώματος της Ίμβρου με μεσαιωνική-βυζαντινή ετυμολογική προέλευση.

4.2. Παρουσίαση

Μετά από μια σύντομη παράθεση των μελετών του σχετικά με το Ιμβριακό Ιδίωμα,

ο Ν. Ανδριώτης αναφέρει τον στόχο του «να παραθέσει μερικούς γραμματικούς και σημασιολογικούς νεωτερισμούς του γλωσσικού ιδιώματος της Ίμβρου, που παρουσιάζονται ήδη σε μεσαιωνικά κείμενα» (Ανδριώτης 1973: 509). Πρόκειται για ένα σύνολο 140 ιμβριακών ιδιωματικών λέξεων μεσαιωνικής προέλευσης που παρατίθενται αλφαβητικά σε 3 μέρη.

Στο α΄ μέρος, το οποίο καταλαμβάνει 4 σελίδες (Ανδριώτης 1973: 509-512), ο Ν. Ανδριώτης παραθέτει έναν αλφαβητικό κατάλογο 45 λέξεων υπό τον τίτλο «Α΄. Λέξεις που ενδιαφέρουν γραμματικά» παρουσιάζοντας μη σύνθετες μεσαιωνικές λέξεις που απαντούν στο Ιμβριακό Ιδίωμα και παράλληλα απουσιάζουν από την επίσημη Νεοελληνική Κοινή (π.χ.: *άρρητα* – *άρρητου*, *βολή* – *βουλά*, *μυτίζω* – *μ΄τίζου*, κ.λπ.).

Με το ίδιο σκεπτικό παρουσιάζονται στις επόμενες 6 σελίδες (Ανδριώτης 1973: 512-517) υπό τον τίτλο «Β΄. Σύνθετα» 65 σύνθετες μεσαιωνικές λέξεις που απαντούν στο Ιμβριακό Ιδίωμα – σε αντίθεση με τη Νεοελληνική Κοινή – (π.χ.: *απανωγόμ΄*, *ζυγόλωρος* – *ζ΄γόλιρους*, *κοντοπηδῶ* – *κουδοβδῶ*, κ.λπ.).

Η μονογραφία ολοκληρώνεται με το γ΄ μέρος (Γ΄. Σημασιολογικά) στις 3 περίπου σελίδες του οποίου (Ανδριώτης 1973: 517-520) καταγράφονται κατ΄ αλφαβητική σειρά 30 συνολικά μεσαιωνικές λέξεις οι οποίες, εκτός από το Ιμβριακό Ιδίωμα, απαντούν και

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

40 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ & 110 ΧΡΟΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΙΜΒΡΙΟΥ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΟΥ

στη Νεοελληνική Κοινή αλλά με διαφορετική σημασία (π.χ.: *αναγκάζω* – *ανιγάζου*, *θέτω* – *θέτου*, *ολιγώρω* – *λ'γουρώ*, κ.λπ.).

Εξάλλου, ο τρόπος με τον οποίο αναφέρονται οι συνολικά 140 λέξεις μπορεί να περιγραφεί ως εξής: αρχικά καταγράφεται υπό μορφή (λεξικογραφικού) λήμματος-κεφαλής η μεσαιωνική λέξη. Στη συνέχεια αναφέρεται ο τύπος με τον οποίο αυτή απαντά στο γλωσσικό ιδίωμα της Ίμβρου και η σημασία της και τέλος παρατίθεται μια ιμβριακή φράση ως παράδειγμα (που εμπεριέχει τον ιμβριακό τύπο) και ακολούθως μια πρόταση από τη μεσαιωνική γραμματεία (με την αντίστοιχη μεσαιωνική λέξη). Αξίζει να αναφερθεί ότι μετά την παράθεση της μεσαιωνικής φράσης γίνεται σε κάθε περίπτωση αναφορά στην πηγή-κείμενο απ' όπου αντλήθηκε.

π.χ.: *άρπαγος επίθ., άρπαγους*, αρπακτικός, πλεονέκτης. *Αυτός είναι άρπαγους*, Ίμβρος – *Εσύ είσαι Τάταρης, ήγουν Σκύθης, και είσαι άρπαγος και αρπάσσεις, ζης και κλέβεις*, Βασιλ. Σουλτ. 539 (Επετ. Φίλος. Αθην. 4, 240).

π.χ.: *περατώνω, παρατώνου*, κλειδώνω. *Παρατώνου d' βόρτα, Η πόρτα είναι παρατουμέν'*, Ίμβρος – *Πόρταν περατωμένην δυνατά και κατακλειδωμένην*, Ι. Πικατόρ. Ρίμα 80 (WAGNER).

4.3. Σχολιασμός

Η τελευταία αυτή χρονικά μελέτη του Ν. Ανδριώτη αναφορικά με το Ιμβριακό Ιδίωμα συνδυάζει αρμονικά τη βαθιά γνώση και αγάπη του για το γλωσσικό ιδίωμα της ιδιαίτερης πατρίδας του, με τη στέρεα φιλολογική-γλωσσολογική του υποδομή. Έτσι, πέραν των όποιων μειονεκτημάτων που παρουσιάζει και εντοπίστηκαν κατά τον σχολιασμό των προηγούμενων μελετών του και κυρίως αυτούς των «Συνθέτων» (3) ως οφειλομένων στον αποκλειστικό ιστορικό-συγκριτικό προσανατολισμό της παραδοσιακής γλωσσολογίας κατά τη χρονική περίοδο εκπόνησης της έρευνας, οι κυριότερες αρετές του άρθρου του μπορούν να αποτυπωθούν ως εξής:

(α) Αναδεικνύεται ο σημαντικός ρόλος της Μεσαιωνικής Ελληνικής τόσο ως γλώσσας γενικότερα όσο και ως γραμματείας για την καλλιέργεια της ελληνικής γλώσσας. Διαπιστώνοντας εξάλλου τη μεσαιωνική ετυμολογική προέλευση των αναφερθέντων ιμβριακών λέξεων, τονίζεται εμμέσως ο σημαντικός ρόλος της βυζαντινής περιόδου της ελληνικής γλώσσας αναφορικά με την ετυμολογική προσέγγιση των νεοελληνικών διαλεκτικών ποικιλιών και του Ιμβριακού Ιδιώματος ειδικότερα.

(β) Τεκμηριώνεται με τον πλέον συνειδητό και εύγλωττο τρόπο η απρόσκοπτη πορεία του Ιμβριακού Ιδιώματος (αλλά και της ελληνικής γλώσσας) στον χρόνο μέσα από την παράθεση παραδειγματικών φράσεων για τα περισσότερα λήμματα οι οποίες προέρχονται από το γλωσσικό ιδίωμα της Ίμβρου και τη μεσαιωνική γραμματεία αντίστοιχα. Έτσι, δίνεται η δυνατότητα στον αναγνώστη (επιστήμονα και μη) να αντικρίσει την ίδια λέξη-λήμμα να εμφανίζεται τόσο σε ένα προφορικό, ανεπίσημο ιμβριακό κείμενο όσο και σε ένα γραπτό, επίσημο κείμενο της μεσαιωνικής γραμματείας.

(γ) Μεγάλη ασφαλώς αποτιμάται η συμβολή του άρθρου σε ό,τι αφορά την ιστορική-ετυμολογική προσέγγιση του γλωσσικού ιδιώματος της Ίμβρου. Ειδικότερα, οποιαδήποτε ετυμολογική προσέγγιση επιχειρηθεί σχετικά με το Ιμβριακό Ιδίωμα είναι αυτονόητο ότι θα αντλήσει ενδιαφέρουσες πληροφορίες από την παρούσα μελέτη.

Ξενοφών Τζαβάρας

Δρ. Γλωσσολογίας

<https://www.facebook.com/imvriako.lexico>

(η συνέχεια & το τέλος στο επόμενο)

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

40 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ & 110 ΧΡΟΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΙΜΒΡΙΟΥ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΟΥ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΙΜΒΡΙΑΚΗΣ ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Π. ΑΝΔΡΙΩΤΗ

(συνέχεια από το προηγούμενο)

Μέρος Ε΄

«Όλες οι νεοελληνικές διάλεκτοι
και όλες οι τοπικές παραλλαγές
της νεοελληνικής κοινής συνθέτουν
τη σημερινή νεοελληνική γλώσσα»

Ν. Π. Ανδριώτης

Χειρόγραφο 442 (1926) του Ιστορικού Λεξικού της Νέας Ελληνικής της Ακαδημίας Αθηνών

5.1. Εισαγωγή

Ολοκληρώνοντας το άρθρο μας σχετικά με την εργογραφία του Ν. Ανδριώτη αναφορικά με το γλωσσικό ιδίωμα της Ίμβρου, θεωρούμε σκόπιμο να κάνουμε λόγο και για το χειρόγραφο (με αριθμό 442) με γλωσσικό υλικό από την Ίμβρο, το οποίο ο – εικοσάχρονος φοιτητής τότε – Ν. Ανδριώτης είχε καταθέσει στο Ιστορικό Λεξικό Νέας Ελληνικής της Ακαδημίας Αθηνών.

5.2. Παρουσίαση

Στις 127 συνολικά σελίδες του χειρογράφου ο Ν. Ανδριώτης παραθέτει ποικίλο γλωσσικό υλικό από την Ίμβρο ως εξής:

(α) σελ. 1-73: αλφαβητική παράθεση και ερμηνεία ιδιωματικών λέξεων

(β) σελ. 74: 16 παιδικές λέξεις

π.χ.: *τιτέ 'κρύο', λιλί 'παιχνίδι', μπρου 'νερό'*

(γ) σελ. 74: ευχές

π.χ.: *να χαίρισι του στέφανου σ'!*

(δ) σελ. 75: κατάρες

π.χ.: *π' να σ' εύρ' ι Θιός κι η γη!*

(ε) σελ. 75-76: παροιμιώδεις φράσεις

π.χ.: *του γουρούν' κι ντου ζουρνά τ'
να του κόψ', πάλι θα πάγ' να τα μ'τύσ'.*

(στ) σελ. 76: γυναικεία βαφτιστικά ονόματα

π.χ.: *Θουμαγή, Ρήγινα, Σμυρνιά*

(ζ) σελ. 77-95: παράθεση 5 ιδιωματικών κειμένων

(η) σελ. 96-125: προσθήκη ιδιωματικών λέξεων συνοδευμένη από την ερμηνεία τους

(θ) σελ. 126: τοπωνύμια

π.χ.: *Κουλέθρα, Λαγουβούναρο, Φραγκόβρυσα*

5.3. Σχολιασμός

Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα σημαντικό χειρόγραφο που χρησιμεύει ως έγκυρη πρωτογενής πηγή διαλεκτικού υλικού τόσο για την Ίμβρο (πρωτίστως) όσο και για τα νεοελληνικά ιδιώματα (γενικότερα). Στα προτερήματα του χειρογράφου προσμετρώνται ασφαλώς ο μεγάλος αριθμός ερμηνευμένων ιδιωματικών λέξεων, η παράθεση ιδιωματικών κειμένων υψηλού ποσοτικού (19 σελίδες) και ποιοτικού επιπέδου, η ενδεικτική συγκέντρωση 37 γυναικείων βαφτιστικών ονομάτων και 63 τοπωνυμίων καταγεγραμμένων στο τοπικό ιδίωμα καθώς και η συμπερίληψη παροιμιωδών φράσεων, ευχών και καταρών.

Ευχής έργο θα ήταν η παράθεση και αντίστοιχων ανδρικών βαφτιστικών ονομάτων που θα καταδείκνυε, σε συνδυασμό με αυτή των γυναικείων, την ονοματολογική ποικιλία που παρατηρείται στην Ίμβρο και την τάση επίδοσης σπάνιων ονομάτων. Επίσης, μεγαλύτερη πληρότητα θα είχε η παράθεση των τοπωνυμίων αν συνοδευόταν από ένα σύντομο γεωγραφικό προσδιορισμό τους.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

40 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ & 110 ΧΡΟΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΙΜΒΡΙΟΥ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΟΥ

Γενικό Συμπέρασμα

Τόσο η διδακτορική διατριβή και οι 3 επιμέρους μελέτες όσο και το χειρόγραφο του Ιστορικού Λεξικού Νέας Ελληνικής του Ν. Ανδριώτη κρίνονται ως ιδιαίτερα σημαντικά για το Ιμβριακό Ιδίωμα. Μολονότι έχουν εκπονηθεί αρκετές δεκαετίες παλαιότερα, όταν η επιστήμη της Γλωσσολογίας, την οποία με τόση θέρμη υπηρέτησε πιστά και εμπνευσμένα σε ολόκληρη τη ζωή του, βρισκόταν ακόμα σε πολύ πρώιμη κατάσταση, έθεσαν τις βάσεις για την περαιτέρω προσέγγιση επιμέρους γλωσσικών θεμάτων. Παράλληλα, χρησιμεύουν ως έγκυρες πηγές πρωτογενούς γλωσσικού υλικού για οποιαδήποτε γλωσσολογική επιστημονική μελέτη (π.χ.: ετυμολογική, λεξικογραφική, φωνολογική, μορφολογική, κ.λπ.) του γλωσσικού ιδιώματος της Ίμβρου.

Το σύνολο εξάλλου αυτών έχει αποδελτιωθεί πλήρως τόσο για τη σύνταξη του «Λεξικού του Ιμβριακού Ιδιώματος» όσο και για την εκπόνηση της διδακτορικής μας διατριβής «Το Μορφολογικό Σύστημα του

Ιμβριακού Ιδιώματος» που αποτέλεσε τη βάση για το ομώνυμο βιβλίο που εκδόθηκε πρόσφατα από τον Σύλλογο Ιμβρίων.

Βιβλιογραφία

- Andriotis N. 1974: *Lexicon der Archaismen in neugriechischen Dialekten (Λεξικό των αρχαϊσμών στις νεοελληνικές διαλέκτους)*, Wien.
- Ανδριώτης Ν. 1930: «Περί του γλωσσικού ιδιώματος της Ίμβρου», *Αθηνά* 42: 146-187.
- Ανδριώτης, Ν. 1949: «Οι αρχαϊσμοί του γλωσσικού ιδιώματος της Ίμβρου», *Ίμβρος* 30: 117-119 (ανατύπωση στο *Αντιχάρισμα στον καθ. Ν. Π. Ανδριώτη*, Θεσσαλονίκη 1976: 251-255).
- Ανδριώτης Ν. 1955: «Τα σύνθετα του γλωσσικού ιδιώματος της Ίμβρου», *Αρχείο Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θησαυρού* 20 (Εταιρεία Θρακικών Μελετών): 225-270.
- Ανδριώτης Ν. 1969 (2008): *Ιστορία της Νεοελληνικής Γλώσσας*, Θεσσαλονίκη (ΙΝΣ).
- Ανδριώτης Ν. 1973: «Μεσαιωνικά στοιχεία του γλωσσικού ιδιώματος της Ίμβρου», *ΕΕΦΣΑΠΘ* 12: 509-520.
- Ανδριώτης Ν. 1995: *Ετυμολογικό λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*, Θεσσαλονίκη (Ι.Ν.Σ.).
- Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών 1976: *Αντιχάρισμα στον καθηγητή Νικόλαο Π. Ανδριώτη*, Θεσσαλονίκη (ΙΝΣ, Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη).
- Τζαβάρας Ξ. 2011: *Λεξικό του Ιμβριακού Ιδιώματος (Ερμηνευτικό – Ετυμολογικό)*, Αθήνα (Σύλλογος Ιμβρίων) (<https://sites.google.com/site/imvriakolexico/>, <https://www.facebook.com/imvriako.lexico>).
- Τζαβάρας Ξ. 2016: «Περιγραφή του Μορφολογικού Συστήματος της Σύνοψης στο Γλωσσικά Ιδιώματα της Ίμβρου και της Λήμνου», *Πρακτικά του Διεθνούς Συνεδρίου Νεοελληνικών Διαλέκτων & Γλωσσικής Θεωρίας*, Παν/μιο Πατρών (25-28/9/2014): 209-218 (<http://mgdlt.lis.upatras.gr/index.php/mgdlt/article/view/2687/2916>).
- Τζαβάρας Ξ. 2016: *Το μορφολογικό σύστημα του Ιμβριακού ιδιώματος*, Αθήνα (Σύλλογος Ιμβρίων).